

MARCELLO GIGANTE, *Rintone e il teatro in Magna Grecia*. Esperienze 7. Napoli, Guida Editori, 1971. 152 strani + XII slik.

Spričo živega odmeva, ki so ga v zadnjih desetletjih zbudile presenetljive papirusne najdbe Menandrovih dram, je stopilo nekoliko v ozadje zanimanje za druga obdobja antične komedije; zlasti je ob tem zbledel interes za živahni utrip gledališkega življenja v grških kolonijah južne Italije in Sicilije. Zato je tem bolj razveseljiva monografija, ki jo je M. Gigante napisal o Rintonu, literarnem utemeljitelju fliške burke, poleg Epiharma in Sofrona pač najpomembnejšem gledališkem avtorju, kar jih rodil grški Zahod.

Lik tega malo znanega odrskega ustvarjalca, ki mu nekateri filologi (npr. T.B.L. Webster) odrekajo sleherno izvornost in ki mu npr. A. Lesky v svoji *Zgodovini grške književnosti* odmeri komaj pet vrstic, dobi v Gigantejevi osvetlitvi precej bolj izrazite in jasne poteze. Z zanesljivo filološko metodo, ki gradi predvsem na konfrontaciji literarnih dokumentov in arheološkega gradiva (vazno slikarstvo!), razkriva avtor pred nami bogat motivni repertoar Rintonove hilarotragodije. Le-ta se po eni strani izživlja v parodiranju velikih grških tragikov, predvsem Evripida, s čimer spominja na sočasno srednjo komedijo, po drugi strani pa prikazuje celo galerijo tipov in prizorov iz vsakdanjega življenja — plesalce, sviralce, baklonosce, tatove, vojake, sladckusce, parazite, prepir med možem in ženo, ženske pri klepetu, preganjanega sužnja, ki išče zavetje pri oltarju, najdenje izpostavljenega dojenčka, razne simpoziastične in gastronske scene: ti motivi presenetljivo spominjajo na novo komedijo, čeprav se očitno pojavljajo povsem neodvisno od nje.

Toda avtor se ne omejuje samo na Rintona, temveč raziskuje celoten razvoj fliške igre kot gledališke vrste. Njen izvor išče v megarski burki, medtem ko same fliake izvaja iz Dionizovega kulta, postavlja jih v isti krog Dionizovih stalnih spremljevalcev, kamor sodijo Satiri, Sileni, menade, thysioti. Pomembnost Rintona je predvsem v tem, da je dal improvizirani fliški burki, ki je — po važnih upodobitvah sodeč — cvetela že precej pred njim, ustaljeno poetično obliko. Po Rintonu so tokovi fliške burke verjetno oplodili italsko Atellano, s tem pa so posredno vplivali tudi na Plauta in na ves poznejši razvoj evropskega komiškega gledališča.

Tako raste pred nami — na osnovi fragmentarnih verzov in važnih upodobitev sestavljena — mozaična podoba gledališkega življenja v Veliki Grčiji v obdobju med Epiharmom in fabulo Atellano. Ta podoba je nastopala skladno sestavljena, da ji moramo kot celoti pritrditi, čeprav imamo morda ob njenih posa eznihih sestavnih kamenčkih tudi pomisleke ali drugačno mnenje. Naj se ustavim samo ob dveh takšnih primerih!

Ob Heidelberškem papirusu 181, ki opisuje Zeusovo avanturo pri Alkmeni, avtor zatrjuje, da besede verjetno govori Herakles (str. 55), in to trditev še stopnjuje ob zadnjih treh verzih: „Che gli ultimi tre versi siano pronunciati da Eracle per me non è dubbio: la γελῶ ἐ quella di Eracle“ (str. 57). Toda — ali ne bi bilo mogoče, da te verze govori Hermes, ki je morda že v fliški burki nastopal kot Zeusov spremljevalec (prim. W. B. Sedgwick, uvod k izdaji Plauta, *Amphitruo*, Manchester 1967², str. 5)? Ali ni morda roka (γελῶ) v 12. verzu Hermesova? Podobna tisti Hermesovi oz. Merkurjevi pesti (*pugnis*), ki se tolikokrat omenja v Plautovem *Amphitruonu* (prim. v. 302. 309. 312. 316. 323. 328. 342. 375. 377. 386. 390. 396. 407)? Kljub vsem pomislekom, ki datirajo že od Vahlena, po mojem vendar ni izključeno, da je bil Rintonov Ἀμφιτρώων, če že ne edini, pa vsekakor eden izmed virov Plautove istoimenske komedije.

Ob razpravljanju o Rintonu-pitagorejcu (str. 82—83, s tem epitetom ga namreč označujeta Iohannes Lydus in Štefan iz Bizanca) bi morda prišla v poštev razlaga, da je do te oznake prišlo zgolj zaradi tega, ker je Rinton vse življenje deloval v Tarentu, Tarent pa je veljal za metropolo pitagoreizma in se zato npr. v srednji komediji „Tarentinci“ večkrat označujeje kar kot „pitagorejci“ (prim. J. Carcopino, *De Pythagore aux apôtres*, Paris 1956, str. 77: „Pythagoriciens, Tarentins, ce fut dès lors tout un pour les auteurs de la comédie moyenne d' Athènes“).

K. Gantar, Ljubljana.